

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/177981,CALL-FOR-PAPERS-Ogólnopolska-konferencja-naukowa-Kapelani-Ludowego-Wojska-Polski.html>
28.02.2026, 19:41

Strona znajduje się w archiwum.

CALL FOR PAPERS: Ogólnopolska konferencja naukowa „Kapelani Ludowego Wojska Polskiego 1943-1990” – Gdańsk, 19-21 września 2023 (zgłoszenia do 30 czerwca 2023)

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku oraz Oblackie Centrum Edukacji i Kultury w Gdańsku zapraszają do udziału w konferencji naukowej „Kapelani Ludowego Wojska Polskiego 1943-1990”, która odbędzie się 19-21 września 2023 r. w Oblackim Centrum Edukacji i Kultury w Gdańsku.

19.09.2023

Tradycje polskiego duszpasterstwa wojskowego sięgają średniowiecza, choć jego oficjalne powstanie przypadło na czasy Jana III Sobieskiego. Po zaborach odrodziło się ono wraz z Polską. W 1939 r. w jego szeregach służyło ponad stu duchownych (nie tylko rzymskokatolickich), a w okresie II wojny światowej liczni kapelani pracowali zarówno w wojsku na emigracji, jak i w krajowej konspiracji.

Gdy w 1943 r. w ZSRR utworzono 1. Dywizję Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, zaangażowano do niej ks. Wilhelma Franciszka Kubsza OMI. Od początku duszpasterstwo w wojsku komunistycznym stanowiło propagandową fikcję. Było też strukturą jedynie cywilną, nigdy nieuznaną przez Episkopat Polski i przez wiele lat podległą Głównemu Zarządowi Politycznemu WP. Z czasem kapelanów wojskowych pozbawiono nawet dostępu do koszar, a ich kościoły stały się garnizonowymi niemal wyłącznie z nazwy. Zmiana nastąpiła dopiero 1991 r., gdy powstał Ordynariat Polowy. Choć duszpasterstwo wojskowe w PRL ocenia się zasadniczo negatywnie, miało ono też swoje jaśniejsze strony. Jedną z nich było podtrzymanie tradycyjnej łączności duchowieństwa z polskimi siłami zbrojnymi i żołnierzami.

Mimo pewnej liczby opracowań niejednoznaczna historia duszpasterstwa Ludowego Wojska Polskiego i jego reprezentantów pozostaje mało rozpoznana. Celem konferencji i planowanej pracy zbiorowej jest jej możliwie szerokie opisanie, od struktur centralnych (Generalny Dziekanat) po lokalne kościoły garnizonowe (tzw. parafie garnizonowe), których liczba niezmiennie oscylowała wokół trzydziestu kilku.

Przykładowe obszary tematyczne:

- geneza duszpasterstwa wojskowego w PRL
- jego status formalnoprawny, przeobrażenia
- duszpasterstwa poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i formacji wojskowych (Ludowego Wojska Polskiego, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Wojsk Ochrony Pogranicza, Marynarki

Wojennej)

- biografie i sylwetki kapelanów wojskowych
- dzieje poszczególnych „parafii” garnizonowych (Białystok, Bydgoszcz, Chełmno, Gdańsk, Gliwice, Gniezno, Inowrocław, Jelenia Góra, Kalisz, Katowice, Kielce, Komorowo, Kraków, Legionowo, Lublin, Łódź I, Łódź II, Olsztyn, Poznań, Przemyśl, Puławy, Radom, Rzeszów, Siedlce, Skierniewice, Sopot, Szczecin, Toruń, Warszawa I, Warszawa-Bemowo, Wrocław, Żary)
- relacje z władzami duchownymi (Episkopatem Polski, kuriami biskupimi, władzami zakonnymi; tworzenie parafii wojskowo-cywilnych)
- relacje z władzami świeckimi (administracyjnymi – wyznaniowymi, partyjnymi, organami bezpieczeństwa; finansowanie; jawna i tajna współpraca)
- udział w życiu społeczno-politycznym (księża patrioci, wyjazdy zagraniczne, akcje specjalne, uroczystości patriotyczno-religijne, publikacje)
- udział w życiu wojskowym (dostęp do żołnierzy, wpływ na żołnierzy-kleryków)
- inne zadania (duszpasterstwo więzienne, internowanych, szpitalne)
- duszpasterstwo wojskowe wyznań mniejszościowych
- odbiór społeczny
- dostęp żołnierzy do kapłanów w innych krajach Bloku Wschodniego

Konferencja jest realizowana w ramach Centralnego Projektu Badawczego IPN „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944-1989”.

Termin: 19-21 września 2023 r.

Miejsce: Gdańsk

Termin zgłoszenia (na załączonym formularzu): do 30 czerwca 2023 r.

Od uczestników nie będzie pobierana opłata konferencyjna. Pracownicy IPN rozliczą udział w ramach delegacji służbowych, natomiast koszty referentów spoza IPN pokryje organizator.

W celu wydania publikacji pokonferencyjnej prelegenci zobowiązani będą do dostarczenia tekstów zgodnych z instrukcją wydawniczą IPN w terminie do 30 października 2023 r.

Zgłoszenia i ewentualne pytania prosimy kierować na adres: dr Daniel Gucewicz daniel.gucewicz@ipn.gov.pl.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Przysięga 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki w Sielcach nad Oką, 15 lipca 1943 r. Na trybunie od lewej: Wanda Wasilewska (przewodnicząca Związku Patriotów Polskich), płk Zygmunt Berling (dowódca dywizji), kapelan ks. mjr Franciszek Kubsz (kapelan dywizji). Fot. ze zbiorów AI PN Kr.

Pliki do pobrania

[Formularz zgłoszeniowy \(docx, 13.09 KB\)](#)

[Klauzula RODO \(docx, 14.35 KB\)](#)